

PEDAGOGICKÝ SPRIEVODCA

Umelá inteligencia a univerzita

Vybrané témy encykliky Magnifica humanitas pre univerzitné vzdelávanie, výskum a akademický dialóg.

Materiál vychádza z encykliky Magnifica humanitas a z vedeckého článku The Anthropological Turn towards Dialogue in the Age of Generative AI. Je určený pre pedagógov, študentov a pracovné skupiny, ktoré chcú o AI uvažovať pedagogicky, eticky a dialogicky.

Teologická fakulta Trnavskej univerzity

Ako čítať tento materiál

Sprievodca pomáha pomenovať otázky, ktoré sa pri používaní AI v univerzitnom prostredí opakovane vracajú: čo technológia robí s učením, otázkami, pozornosťou, dôverou, dialógom a zodpovednosťou. Každá téma obsahuje krátky kontext, úryvok z encykliky v pracovnom slovenskom preklade, dôsledok pre univerzitu a tri otázky pre čitateľa.

Materiál možno čítať postupne alebo používať po jednotlivých témach ako podklad pre seminár, reflexiu alebo pracovnú skupinu pripravujúcu pravidlá používania AI.

1 AI ako znamenie čias	2 Babylon alebo Jeruzalem	3 Človek nie je dátový profil
4 Otázka rozhoduje o odpovedi	5 Pravda ako spoločné dobro	6 Výchova k pozornosti
7 Integrácia poznania	8 Dialóg namiesto polarizácie	9 Zostať ľuďmi

Téma 1: AI ako znamenie čias

AI už nepatrí iba do sféry technických nástrojov. Mení prostredie, v ktorom sa učíme, tvoríme texty, vyhľadávame informácie a dôverujeme odpovediam.

„Digitalizácia, umelá inteligencia a robotika rýchlo a hlboko premieňajú náš svet.“

Magnifica humanitas, ods. 4

Pre univerzitu

Tému AI treba čítať aj pedagogicky: ako ovplyvňuje učenie, jazyk, autorstvo a zodpovednosť.

Otázky

- Kde AI mení akademickú prácu najviac?
- Kedy pomáha učiť sa a kedy obchádza učenie?
- Akú otázku by mala univerzita položiť ako prvú?

Téma 2: Babylon alebo Jeruzalem

Encyklika pracuje s dvoma obrazmi: Babylon ako pokušenie moci a uniformity, Jeruzalem ako obraz obnovy, vzťahov a spoločnej práce.

„Volba sa netýka iba technológie, ale spôsobu, akým ju zapájame do spoločného života.“

Magnifica humanitas, ods. 7-10

Pre univerzitu

Používanie AI formuje akademickú kultúru. Môže vytvárať tlak na výkon alebo podporiť porozumenie.

Otázky

- Kedy technológie podporujú tlak a uniformitu?
- Ako môže AI pomáhať spolupráci?
- Aký štýl používania AI chceme pestovať?

Téma 3: Človek nie je dátový profil

AI pracuje s dátami, vzorcami a pravdepodobnosťami. Človek však nie je súhrnom výkonov, profilov a merateľných výstupov.

„Vyhýbajme sa predstave jediného, aj digitálneho jazyka, ktorý by chcel preložiť tajomstvo osoby na dáta a výkony.“

Magnifica humanitas, ods. 10

Pre univerzitu

Študent ani pedagóg nemajú byť vnímaní iba cez výkon, text alebo hodnotenie. Osoba zostáva v strede vzdelávania.

Otázky

- Kde hrozí redukcia človeka na výkon?
- Čo nemožno zveriť systému?
- Ako chrániť dôstojnosť osoby v digitálnom prostredí?

Téma 4: Otázka rozhoduje o odpovedi

Pri práci s generatívnou AI sa ukazuje, že odpoveď závisí od otázky. Prompt je interpretačný rámec, nie iba technická inštrukcia.

„Používanie AI nie je nikdy čisto technickou skutočnosťou.“

Magnifica humanitas, ods. 102

Pre univerzitu

Univerzita má učiť nielen získavať odpovede, ale kultivovať otázky, overovať výstupy a rozumieť vlastným predpokladom.

Otázky

- Ako sa odpoveď zmení pri inej otázke?
- Čo moje otázky prezrádzajú o mojom horizonte?
- Ako viesť študentov k lepším otázkam?

Téma 5: Pravda ako spoločné dobro

Digitálne prostredie prináša rýchle informácie, no nie automaticky viac pravdy. AI môže zvyšovať dosah omylov, skratiek aj manipulácií.

„Dezinformácia nevzniká s AI, ale dnes v nej nachádza silný multiplikátor.“

Magnifica humanitas, ods. 132

Pre univerzitu

Akademické prostredie má rozvíjať návyky overovania, rozlišovania medzi faktom a interpretáciou a zodpovednej práce so zdrojmi.

Otázky

- Čo overujem mimo AI?
- Ako rozlišujem fakt, interpretáciu a názor?
- Ako univerzita prispieva ku kvalite verejného jazyka?

Téma 6: Výchova k pozornosti a rozlišovaniu

AI zrýchľuje prácu, ale vzdelávanie potrebuje aj čas, ticho, čítanie a premýšľanie. Niektoré kroky majú hodnotu práve tým, že sa nimi človek učí.

„Potrebujeme pravú hygienu pozornosti: rytmy, ktoré počítajú s tichom, hlbokým štúdiom, čítaním a premysleným rozhovorom.“

Magnifica humanitas, ods. 146

Pre univerzitu

Súčasťou AI gramotnosti je aj schopnosť vedieť, kedy nástroj nepoužiť a ponechať priestor vlastnému porozumeniu.

Otázky

- Kedy AI podporuje pozornosť a kedy ju rozbíja?
- Čo má študent dokázať aj bez AI?
- Ako vytvoriť priestor pre ticho a reflexiu?

Téma 7: Univerzita ako miesto integrácie poznania

Množstvo informácií ešte neznamená porozumenie. Univerzita má prepájať dáta, skúsenosť, kritické myslenie, etiku a otázku človeka.

„Ludia vedia mnoho vecí, ale ťažko dávajú svojmu životu smer, pretože nedokážu prepájať informácie a poznatky.“

Magnifica humanitas, ods. 146

Pre univerzitu

AI môže pomôcť s orientáciou v materiáli, no syntéza a zmysel vznikajú až v ľudskej práci s kontextom.

Otázky

- Kde potrebujeme viac prepájať teóriu a prax?
- Ako AI pomáha orientácii bez nahradenia porozumenia?
- Čím môže teológia obohatiť debatu o AI?

Téma 8: Dialóg namiesto polarizácie

AI dokáže posilniť vlastnú bublinu, ale môže tiež pomôcť lepšie pomenovať odlišné hodnotové rámce a pripraviť priestor pre rozhovor.

„Dialóg je hlavný nástroj spolužitia medzi ľuďmi a národmi.“

Magnifica humanitas, ods. 219

Pre univerzitu

Akademické prostredie má učiť hovoriť s druhým ako s človekom, nie iba ako s nositeľom opačného názoru.

Otázky

- Ako môže AI pomôcť pochopiť iný pohľad?
- Kedy technológie upevňujú vlastnú bublinu?
- Ako vyzerá rešpektujúci nesúhlas?

Téma 9: Zostať ľuďmi v digitálnej dobe

Základná otázka encykliky znie: čo sa deje s človekom v prostredí, ktoré čoraz viac formujú technológie?

„Skutočné naplnenie nevzniká odstránením krehkosti, ale harmonickým rastom, v ktorom sa sloboda a zodpovednosť spájajú so vzájomnou starostlivosťou a solidaritou.“

Magnifica humanitas, ods. 12

Pre univerzitu

AI môže podporiť učenie, výskum aj dialóg, pokiaľ zostáva zasadená do zodpovedného ľudského a etického rámca.

Otázky

- Čo má vo vzdelávaní zostať nenahraditeľne ľudské?
- Ako môže AI pomáhať bez nahrádzania človeka?
- Aký konkrétny krok podporí dôstojnosť a spoločné dobro?

Zdroje a odborné východiská

- Lev XIV. Magnifica humanitas. Encyklika o ochrane ľudskej osoby v čase umelej inteligencie, 15. mája 2026.
- Urbančok, Milan; Žuffa, Jozef; Malíčková, Lucia. The Anthropological Turn towards Dialogue in the Age of Generative AI.
- Dikastérium pre náuku viery; Dikastérium pre kultúru a vzdelávanie. Antiqua et nova, 2025.
- František. Artificial Intelligence and the Wisdom of the Heart. Posolstvo k 58. svetovému dňu spoločenských komunikačných prostriedkov, 2024.
- UNESCO. Guidance for Generative AI in Education and Research, 2023.
- Európska komisia. AI literacy in the AI Act, článok 4.

Úryvky z encykliky sú uvedené v pracovnom slovenskom preklade podľa talianskeho originálu. Slúžia ako pedagogické impulzy k čítaniu a diskusii.